

LAUSUNTO

Helsinki 22.10.2026

Valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaosto

Asia: HE 175/2026 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Teema: STEA-avustusten säästöt ja kokonaiskuva

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveystieteellinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 240 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 60 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

pääsihteeri Vertti Kiukas, vertti.kiukas@soste.fi, p. 040 592 4287

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

SOSTE kiittää valtiovarainvaliokunnan kunta- ja hyvinvointijaostoa pyynnöstä tulla kuultavaksi ensi vuoden talousarvioon ja erityisesti STEA-avustusten säästöihin ja kokonaiskuvaan liittyen.

SOSTE korostaa:

- Vaalikaudella 2023–2027 sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustukset puolittuvat 384 miljoonasta 190 miljoonan euroon, mikä on selvästi suurin leikkaus sekä suhteellisesti että euromääräisesti muihin valtionavustuksiin järjestösektoreihin verrattuna.
- SOSTEn ja Hyvinvointiala Hali ry:n kyselyn mukaan STEA-avustuksia saaneista järjestöistä peräti 40 prosenttia piti todennäköisenä tai mahdollisena, että koko järjestön toiminta lakkaa seuraavan kahden vuoden aikana. Yli neljäsosa (26 %) vastaajista piti konkurssia todennäköisenä tai mahdollisena.
- Saman kyselyn mukaan 80 prosenttia sote-järjestöistä ennakoi lopettavansa tai supistavansa toimintaansa leikkausten vuoksi. Yleisimmin supistaminen tai alasajo kohdistuu vertaistuki- ja ryhmätoimintaan, neuvonta- ja ohjauspalveluihin sekä vapaaehtoisuustoiminnan koordinointiin. Leikkaukset ovat osuneet ja osuvat myös hallituksen korostamaan konkreettiseen kohtaavaan työhön.
- On todennäköistä, että STEA-avustusleikkauksilla tavoitellut säästöt jäävät lopulta toteutumatta kokonaan ja kustannukset voivat jopa kasvaa, kun sote-järjestöjen tuottamat palvelut vähenevät leikkausten seurauksena, ja avun tarve siirtyy hyvinvointialueille ja näkyy myöhemmin korjaavien ja kalliimpien palveluiden tarpeena.
- SOSTE vaatii, että vuodelle 2027 suunniteltu lisäleikkaus (50 miljoonaa euroa) sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin perutaan. SOSTE esittää myös, että hyvinvointialueille esitetty 25 miljoonan euron valtionavustus sote-järjestöjen tukemiseen lykätään ja käytetään STEA-avustuksiin vuonna 2027.
- Rakenteellisena uudistuksena SOSTE esittää siirtymistä isompiin avustuskokonaisuuksiin jo vuoden 2027 avustusjaossa. Yksi avustus per järjestö helpottaisi paitsi järjestöjen sopeutumista leikkauksiin, myös vähentäisi merkittävästi sekä järjestöjen että valtionapuviranomaisten hallinnollista taakkaa.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustusleikkausten vaikutukset

Vuoden 2027 talousarvioesitys sisältää 84 miljoonan euron leikkauksen sosiaali- ja terveysjärjestöjen STEA-valtionavustuksiin, sisältäen myös kevään 2026 kehysriihessä päätetyn 50 miljoonan euron lisäleikkauksen.

Vuoden 2027 kokonaisavustus on yhteensä noin 190 miljoonaa euroa, eli yhdessä vuodessa sote-järjestöjen valtionavustuksista leikataan kolmannes. Yhteensä STEA-avustukset vähenevät hallituskauden aika puoleen vuoden 2024 tasosta.

Sosiaali- ja terveysjärjestöt auttavat esimerkiksi lapsiperheitä, nuoria, vanhuksia, yksinäisiä, kriisejä kohdanneita, pitkäaikaissairaita, vammaisia ja kaikkien heidän läheisiään.

Leikkausten suuruuden, aikataulun ja poliittisen epävarmuuden vuoksi sote-järjestöt käyvät jo syksyllä 2026 muutosneuvotteluja ja irtisanomiskierroksia sekä ajavat toimintaansa alas. Riittäviä puskureita toiminnan hallittuun sopeuttamiseen on harvalla.

SOSTEn ja Hyvinvointiala Hali ry:n kyselyn mukaan (elokuu 2026) järjestöistä peräti 40 prosenttia piti todennäköisenä tai mahdollisena, että koko järjestön toiminta lakkaa seuraavan kahden vuoden aikana. Yli neljäsosa (26 %) vastaajista piti konkurssia todennäköisenä tai mahdollisena.

Kyselyn mukaan peräti 80 prosenttia sote-järjestöistä arvioi leikkausten takia joutuvansa lopettamaan jonkin toimintamuodon tai toiminnon. 73 prosenttia vastaajista arvioi joutuvansa lopettamaan tai supistamaan vertaistuki- ja ryhmätoimintaa ja 69 prosenttia vastanneista neuvonta- ja ohjauspalveluita.

Järjestöjen ääni päätöksenteossa heikkenee

Kohtaavan toiminnan ohella sote-järjestöillä on ollut tärkeä rooli edustamiensa ihmisryhmien äänenä: kohtaamisista kertynyttä tietoa on välitetty päätöksentekoon kunnissa, hyvinvointialueilla, kansallisesti ja kansainvälisesti.

Uusilla STEA-avustuskriteereillä ja -asetuksella yhteiskunnallista vaikuttamis- ja neuvontatyötä sekä muuta katto- ja liittojärjestöjen ei-kohtaavaa työtä kuitenkin merkittävästi rajataan avustusten ulkopuolelle.

Tämä ei ole tarkoituksenmukaista, sillä kohtaava työ ei synny tyhjiössä vaan tarvitsee toimivat rakenteet ja ammattilaiset sen mahdollistamiseksi. Lisäksi vaikuttamistyön rajoittaminen avustettavan toiminnan ulkopuolelle sotii demokratian periaatteita vastaan.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin kohdistuu kansalaisjärjestösektorin suurin yksittäinen leikkaus. Leikkaus on huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi liikunta- ja nuorisojärjestöjen valtionavustuksiin kohdistuneet vähennykset. Muilla sektoreilla rahoittaja ylipäänsä sanelee vähemmän, miten järjestöjen tulee avustuksensa käyttää. Esimerkiksi vaikuttaminen ja viestintä nähdään ongelmattomana.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestön asema sote-järjestökenttää kokoavana ja haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä päätöksenteossa puolustavana tahona romuttuu vuoden 2027

STEA-avustusleikkausten myötä. On ilmeistä, että uusien avustuskriteereiden perusteella SOS-TElle ei esitetä avustusta. Avustusleikkausten seurauksena suurimmalle kansalaisjärjestökentälle jää jäljelle selkeästi pienin kattojärjestö.

Järjestöiltä leikkaaminen voi päinvastoin lisätä kustannuksia

SOSTEn arvion mukaan leikkausten seurauksena tehtyjen irtisanomisten julkista taloutta heikentävät vaikutukset söisivät yli kolmanneksen tavoitelluista säästöistä. Toteutuessaan ehdotettu 84 miljoonan euron leikkaus voisi tarkoittaa yli tuhannen työntekijän vähenemistä sosiaali- ja terveysalan järjestöistä ja säätiöistä, jos oletetaan yhden työntekijän vuosikustannukseksi työnantajalle 60 000 euroa ja että säästöistä 75 prosenttia toteutetaan henkilöstöä vähentämällä.

Samansuuntaisiin arvioihin ovat päätyneet myös muut sote-järjestöjä ja niiden työntekijöitä edustavat tahot. Työstään irtisanottujen vähenevät verotulot ja lisääntyvät etuusmenot heikentävät julkista taloutta voimakkaasti.

On siten uskottavaa, että STEA-avustusleikkauksilla tavoitellut säästöt jäävät lopulta toteutumatta kokonaan ja kustannukset voivat jopa kasvaa, kun sote-järjestöiden tuottamat palvelut vähenevät leikkausten seurauksena, ja avun tarve siirtyy hyvinvointialueille ja näkyy myöhemmin korjaavien ja kalliimpien palveluiden tarpeena.

Hyvinvointialueiden johtajat ovat puolestaan arvioineet, että järjestöjen piiriin pitäisi voida ohjata aiempaa enemmän ihmisiä. Hyvinvointialueet ja kunnat ovat myös arvioineet, ettei järjestöjen tekemällä työllä ole korvaajaa. Erityisesti vaikeasti korvattavaa on juuri järjestöjen tekemä ehkäisevä ja edistävä työ.

SOSTEn esitykset sote-järjestöjen toimintaedellytysten turvaamiseksi

SOSTE vaatii, että vuodelle 2027 suunniteltu lisäleikkaus (50 miljoonaa euroa) sosiaali- ja terveysjärjestöjen valtionavustuksiin perutaan.

Lisäksi SOSTE esittää, että sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoitus turvataan pitkäjänteisesti siten, että STEA-avustusten taso vastaisi pysyvästi yhtä prosenttia hyvinvointialueiden rahoituksesta. Vuoden 2027 osalta yksi prosentti vastaisi noin 270 miljoonaa euroa ja myös STEA-avustusten tasoa vuonna 2026. Tavoitetaso saavutettaisiin seuraavan hallituskauden aikana.

STEA-avustuksista 46,3 prosenttia eli noin 126,8 miljoonaa euroa kohdistui avustuskohteisiin, joiden toiminnalle oli määritelty rajattu maantieteellinen alue. Vuosien 2024 ja 2026 välillä alueellisesti kohdennetut STEA-avustukset ovat vähentyneet 71 miljoonalla eurolla ja todennäköisesti vuodelle 2027 ne vähenevät edelleen.

Vuosien 2024 ja 2026 vertailu havainnollistaa muutoksen mittakaavaa:

- **Pohjois-Savossa** avustukset vähenivät noin 10,3 miljoonasta eurosta 7,0 miljoonaan euroon eli noin 3,3 miljoonaa euroa. Asukasta kohden avustus laski 41,6 eurosta 28 euroon.
- **Kanta-Hämeessä** avustukset vähenivät noin 6,0 miljoonasta eurosta 3,8 miljoonaan euroon eli noin 2,2 miljoonaa euroa. Asukasta kohden avustus laski 35,5 eurosta 22,3 euroon.
- **Pohjois-Karjalassa** avustukset vähenivät noin 8,4 miljoonasta eurosta 4,5 miljoonaan euroon eli noin 3,9 miljoonaa euroa. Asukasta kohden laskettu avustus laski 51,8 eurosta 27,7 euroon.

Leikkausta osin kompensoi valtion talousarvioon sisältyvä 25 miljoonan euron hyvinvointialueiden kautta jaettava avustus sote-järjestöille. Se ei kuitenkaan riitä suuruudeltaan kompensoimaan STEA-avustusleikkauksia ja lisäksi se on määräaikainen, kohdistuu perustoiminnan sijaan kehittämishankkeisiin ja toteutus tällä tavalla uhkaa jäädä vaikuttamattomaksi. Samalla on hyvä huomata, että hallinnollinen työ sosiaali- ja terveysministeriössä, hyvinvointialueilla ja järjestöissä kasvaa.

SOSTE esittääkin, että hyvinvointialueiden kautta kanavoitava rahoitus tulisi ottaa käyttöön vasta vuonna 2028 ja siihen kohdennettu 25 miljoonan euron rahoitus käyttää STEA-avustuksiin vuonna 2027. Pidemmällä aikavälillä alueelliset avustukset olisi järkevä siirtää hyvinvointialueilta jaettavaksi.

Rakenteellisena uudistuksena SOSTE esittää siirtymistä isompiin avustuskokonaisuuksiin jo vuoden 2027 avustusjaossa. Yksi avustus per järjestö helpottaisi paitsi järjestöjen sopeutumista leikkauksiin, myös vähentäisi sekä järjestöjen että valtionapuviranomaisen hallinnollista kuormaa.

Lopuksi

Vuonna 2027 voimaan tuleva yhteisöverokannan alennus heikentää verotuloja sadoilla miljoonilla euroilla samalla, kun säästöjä haetaan heikoimmassa asemassa olevilta.

SOSTE huomauttaa, että sote-järjestöihin, sosiaalihuoltoon ja asiakasmaksuihin kohdistetut säästöt olisi voitu välttää perumalla yhteisöveron alennus ja samalla vahvistaa julkista taloutta sadoilla miljoonilla euroilla.